

8ο Μάθημα

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας –
Προώθηση της κριτικής σκέψης

Από τι εξαρτάται η μάθηση;

- Τις κοινωνικο-πολιτισμικές μας ρίζες
- Την προσωπική μας ιστορία
- Την ψυχο-συναισθηματική μας διάσταση
- Τα κίνητρα της στιγμής
και τα προσωπικά μας σχέδια
- Τις αξίες μας
- Την αυτοεικόνα μας

Ερωτήματα:

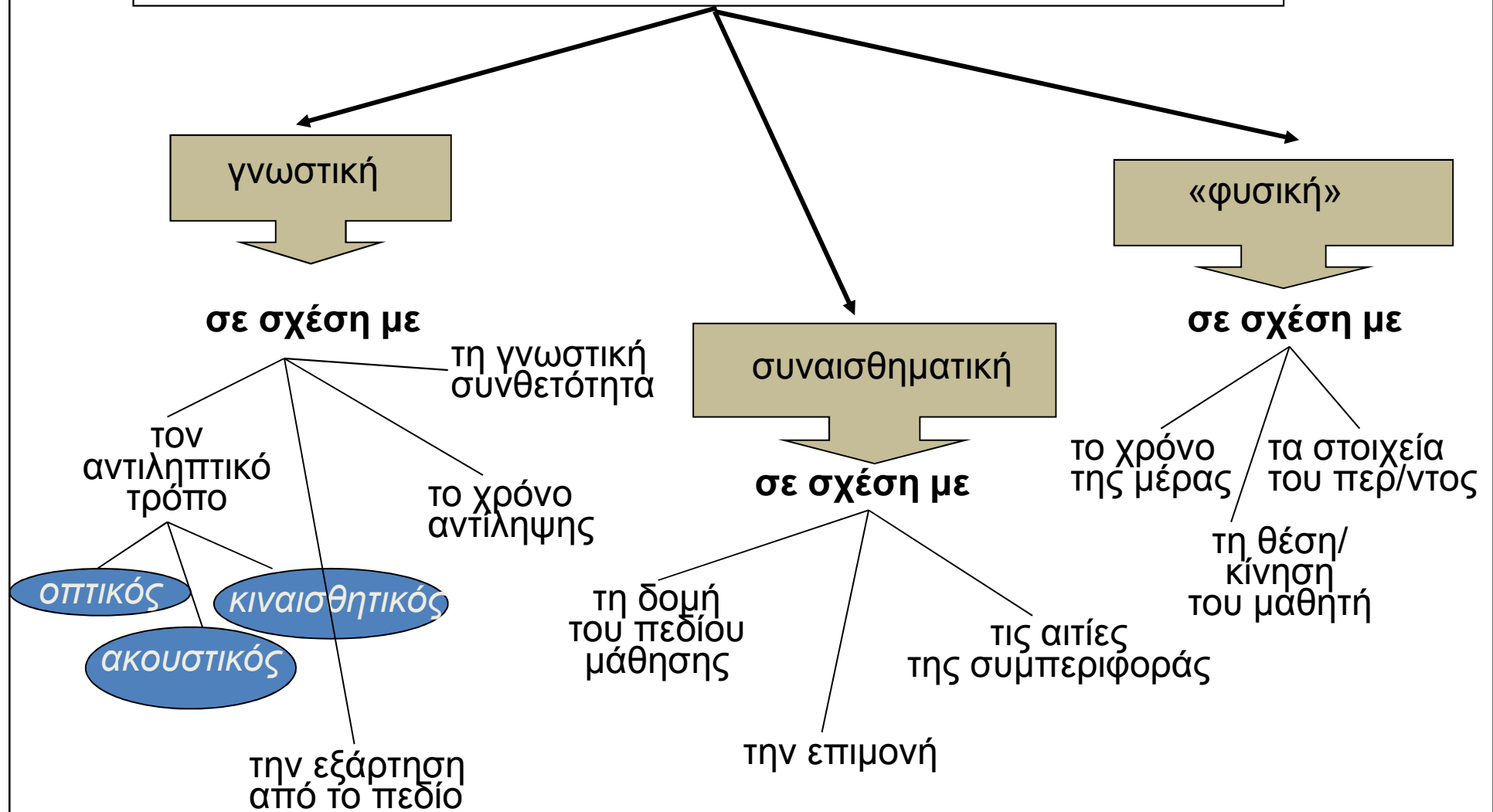
- Με ποιον τρόπο λειτουργούμε κατά τη διαδικασία της μάθησης και ποιες είναι οι ανάγκες του καθενός;
- Μπορούμε να προσεγγίσουμε μερικές ουσιώδεις τεχνικές μάθησης πάνω στα μαθήματα του σχολείου, σε πραγματικές περιστάσεις μαθήματος;
- Πώς θα μπορούσε ο καθένας να αναπτύξει προοδευτικά μια προσωπική στρατηγική μάθησης;
- Ποια είναι η λογική της οργάνωσης ενός πραγματικού σχεδίου εργασίας;

Ένα καίριο ερώτημα:

Μπορούμε να μπούμε
στη λογική των παιδιών;

Οι διαστάσεις του στυλ μάθησης (learning styles)

Πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης

- ✓ Λογικο-μαθηματική
- ✓ Γλωσσική
- ✓ Μουσική
- ✓ Νοημοσύνη του χώρου
- ✓ Οπτική
- ✓ Κιναισθητική – σωματική
- ✓ Διαπροσωπική
- ✓ Ενδοπροσωπική
- ✓ Φυσιογνωστική-οικολογική

MULTIPLE INTELLIGENCES

THEORY BY HOWARD GARDNER
GRAPHIC BY MARK R. KASER
ALL RIGHTS RESERVED

Χαρακτηριστικά των μαθητών

- Ίδια ηλικία
- Διαφορετική ετοιμότητα μάθησης
- Διαφορετικά ενδιαφέροντα
- Διαφορετικά στυλ μάθησης
- Διαφορετικές εμπειρίες

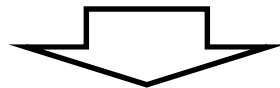
Μορφές διαφορετικότητας

- Κοινωνικο-οικογενειακή
- Οικονομική
- Πολιτισμική
- Σωματική
- Νοητική
- Ψυχολογική
- Γνωστική
- Βιογραφική/σχολική

Τι συνεπάγονται τα παραπάνω
?

Τι συνεπάγονται τα παραπάνω;

ετοιμότητα μάθησης
ανάγκες & προσδοκίες
τρόποι αντίληψης και μάθησης
κώδικες επικοινωνίας
ρυθμός μάθησης
παρώθηση

Όλα
διαφορετικά

Έννοιες-κλειδιά:

**παρώθηση
&
αυτονομία**

μάθηση

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Ορισμός:

Η θετική ανταπόκριση του εκπαιδευτικού στις ανάγκες του μαθητή

Πρόκειται για μια φιλοσοφία σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευτικοί δέχονται τη διαφορετικότητα των μαθητών τους και οικοδομούν τη γνώση πάνω σε αυτήν χωρίς να ποινικοποιούν την απόκλιση από το μέσο όρο

(Tomlinson, 2003)

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας
σημαίνει:

Ίσες ευκαιρίες

Καλά
αποτελέσματα

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Φορμαλιστική
προσέγγιση

- Ποσοτικές και οργανωμένες παράμετροι (σχολεία, ασκήσεις, μέθοδοι κ.λπ)

Κοινωνική και
κριτική
παιδαγωγική

- Μέγιστη απόδοση
- Εμπλουτισμός μάθησης
- Επιθυμία για μάθηση

Σκοπός των διαδικασιών διαφοροποίησης

- Εποικοδόμηση της γνώσης για όλους τους μαθητές
- Μεγιστοποίηση των κινήτρων
- Μεγιστοποίηση της γνωστικής και μεταγνωστικής ανάπτυξης
- Μεγιστοποίηση της επίδοσης
- Ανάπτυξη ατομικών ικανοτήτων & ενδιαφερόντων
- Κάλυψη των κενών μάθησης
- Προώθηση αυτενέργειας και πρωτοβουλίας
- Διευκόλυνση αυτογνωσίας
- Ενίσχυση της ικανότητας συνεργασίας και κοινωνικής μάθησης

Προϋποθέσεις εφαρμογής της διαφοροποίησης

- Ο εκπαιδευτικός να έχει ξεκάθαρες ιδέες για τις **έννοιες-κλειδιά** του μαθήματος
- Όλοι οι μαθητές να αποκτούν τις **πυρηνικές έννοιες** που χρησιμεύουν ως βάσεις για την πρόσβαση σε άλλες γνώσεις
- Όλες οι εργασίες να απαιτούν την **κατανόηση & εφαρμογή του νοήματος** των συγκεκριμένων εννοιών
- Όλα τα μαθήματα να δίνουν έμφαση στην καλλιέργεια της **κριτικής σκέψης**

Μορφές διαφοροποίησης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ
▪ Χώρου	▪ Σκοπού – στόχων
▪ Οργάνωσης της τάξης	▪ Περιεχομένου
▪ Εναλλακτικών μεθόδων	▪ Διδακτικών ασκήσεων & υλικών
▪ Ρυθμού μαθήματος	▪ Τελικού αποτελέσματος & προϊόντος
▪ Αριθμού ασκήσεων	▪ Επικοινωνίας εκπαιδευτικού-μαθητών
▪ Έκτασης υλικών – ύλης	▪ Αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικού-μαθητών
▪ Μέσων	▪ Ανατροφοδότησης
▪ Αριθμού δραστηριοτήτων	
▪ Εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης	

Είδη διαφοροποίησης

Ως προς

- ✓ Τους μαθησιακούς στόχους
- ✓ Το περιεχόμενο (ποσότητα & ποιότητα ύλης)
- ✓ Τις μεθόδους διδασκαλίας
- ✓ Τις δραστηριότητες
- ✓ Το ρυθμό διδασκαλίας
- ✓ Την ανατροφοδότηση
- ✓ Το περιβάλλον
- ✓ Τη συμμετοχή των μαθητών
- ✓ Τα αποτελέσματα/προϊόντα της μάθησης
- ✓ Την αξιολόγηση

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας και διαμορφωτική αξιολόγηση

- Υπόψη η μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών (3-5 επίπεδα)
- Ιεράρχηση των δραστηριοτήτων στην τάξη
- Κάλυψη κενών των μαθητών σε γνώσεις, στάσεις, δεξιότητες, τρόπους σκέψης
- Τήρηση αρχείων με την πρόοδο του κάθε μαθητή
- Χρήση ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων, συζητήσεων
- Βίωση εμπειριών επιτυχίας μέσα στην αίθουσα
- Διαφοροποίηση στις κατ' οίκον εργασίες

Χαρακτηριστικά της ευέλικτης διδασκαλίας

- Εκτεταμένοι διάλογοι
- Διαπροσωπικές σχέσεις
- Ποικίλα ερεθίσματα
- Πολλές επιλογές
- Μειωμένη επτοπτεία
- Επίδειξη φροντίδας και προσοχής
- Αποφασίζουν οι μαθητές
- Λιγότερες εντολές, περισσότερες εκφράσεις αποδοχής

(Έρευνα Resnick, 1972)

Τρόποι μεγιστοποίησης της απόδοσης του μαθητή

1. Δημιουργία θερμού κλίματος (*climate*).
2. Προσφορά αυξανόμενης ανατροφοδότησης (*feedback*).
3. Διδασκαλία υλικού προοδευτικά αυξανόμενης δυσκολίας (*input*).
4. Προσφορά περισσότερων ευκαιριών να απαντούν και να θέτουν ερωτήσεις (*output*).

(Good & Brophy 1994: 95)

Παράγοντες διαχείρισης της μικτής τάξης

- Θετικό κλίμα
- Διευθέτηση του χώρου
- Ανάπτυξη προσδοκιών
- Ανάπτυξη κινήτρων μάθησης
- Αξιοποίηση πολλαπλής νοημοσύνης
- Σαφής καθορισμός διδακτικών στόχων
- Ποικίλες νοηματοδοτήσεις στους κώδικες επικοινωνίας
- Κινητοποίηση **όλων** των μαθητών να μιλήσουν

Ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων

1. Προσαρμογή στα ενδιαφέροντα των μαθητών
2. Στοιχεία νέα/ποικίλα (σε μορφή, περιεχόμενο, μέσα κ.λπ.).
3. Ευκαιρίες επιλογής
4. Ευκαιρίες για ενεργό απόκριση των μαθητών
5. Ευκαιρίες για αλληλεπίδραση
6. Παιγνιώδη χαρακτηριστικά σε ασκήσεις

Να έχουμε στο νου:

1. Τα προφανή δεν είναι πάντα προφανή
2. Για τη συγκράτηση ενός κανόνα, προαπαιτείται η συγκρότησή του
3. Μαθαίνουμε (όπως και διδάσκουμε) διαφορετικά
4. Θετική η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών
5. Σκόπιμα τα σχέδια εργασίας, οι προσωπικές εργασίες των μαθητών, οι ομαδικές εργασίες, η διαφορετική αντιμετώπιση προβλημάτων

Παιδαγωγικοί και διδακτικοί χειρισμοί (I)

- Διατύπωση των στόχων του μαθήματος στους μαθητές
- Έμφαση σε συνεργατικούς και όχι σε ατομικούς ή ανταγωνιστικούς στόχους
- Εταιρική εργασία (οι μαθητές ανά δύο)
- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία (οι μαθητές σε ομάδες;)
- Εργασία των μαθητών σε κύκλο, σε πέταλο ή σε δύο κύκλους
- Συλλογική μορφή διδασκαλίας (συγχρόνως δύο ή περισσότεροι εκπαιδευτικοί)
- Έκφραση θετικών προσδοκιών για τη συμπεριφορά και την επίδοση των μαθητών
- Ανατροφοδότηση των μαθητών για τη δουλειά τους (έπαινος, επιβράβευση, προσωπική κριτική)
- Διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων βάσει προοδευτικά αυξανόμενης δυσκολίας
- Δημιουργία πολλών ευκαιριών για απόκριση και θέση ερωτήσεων από τους μαθητές

Παιδαγωγικοί και διδακτικοί χειρισμοί (II)

- Υιοθέτηση παιδοκεντρικής (και όχι θεματοκεντρικής) προσέγγισης στη διδασκαλία
- Εισαγωγή παιγνιωδών χαρακτηριστικών σε ασκήσεις του μαθήματος
- Δημιουργία και αξιοποίηση χιουμοριστικών περιστάσεων
- Αξιοποίηση εικόνων, σχημάτων, διαγραμμάτων, κόμικς κ.λπ.
- Δημιουργία ευκαιριών για επίλυση προβληματικών καταστάσεων από τους μαθητές
- Ανάπτυξη σχεδίου συνεργατικής έρευνας (project)
- Συμμετοχή των παιδιών σε παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις, ιστορίες με ανοιχτό τέλος
- Δημιουργία περιστάσεων βιωματικής μάθησης
- Ανάπτυξη ποικίλων τύπων νοημοσύνης (οπτικής, χωρικής, συναισθηματικής, κοινωνικής κ.λπ.)
- Διαθεματική προσέγγιση στη διδασκαλία

Το μετανεωτερικό παράδειγμα της διδασκαλίας

- Συνεργασία και αλληλόδραση
- Ανταλλαγή και αναδημιουργία ιδεών
- Συγκειμενικές προσεγγίσεις
- Έρευνα δράσης, αναστοχασμός και διάδραση
- Οικοδόμηση της γνώσης
- Διδασκαλία: συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Από την πληροφορία → στη συγκρότηση βιοθεωρίας και κοσμοθεωρίας
- Από την καλλιέργεια δεξιοτήτων → στην οντολογική, γνωσιολογική και ηθική ανάπτυξη κοινωνικών υποκειμένων
- Από τη χειραγώγηση → στη χειραφέτηση

Κριτική Σκέψη και διδασκαλία

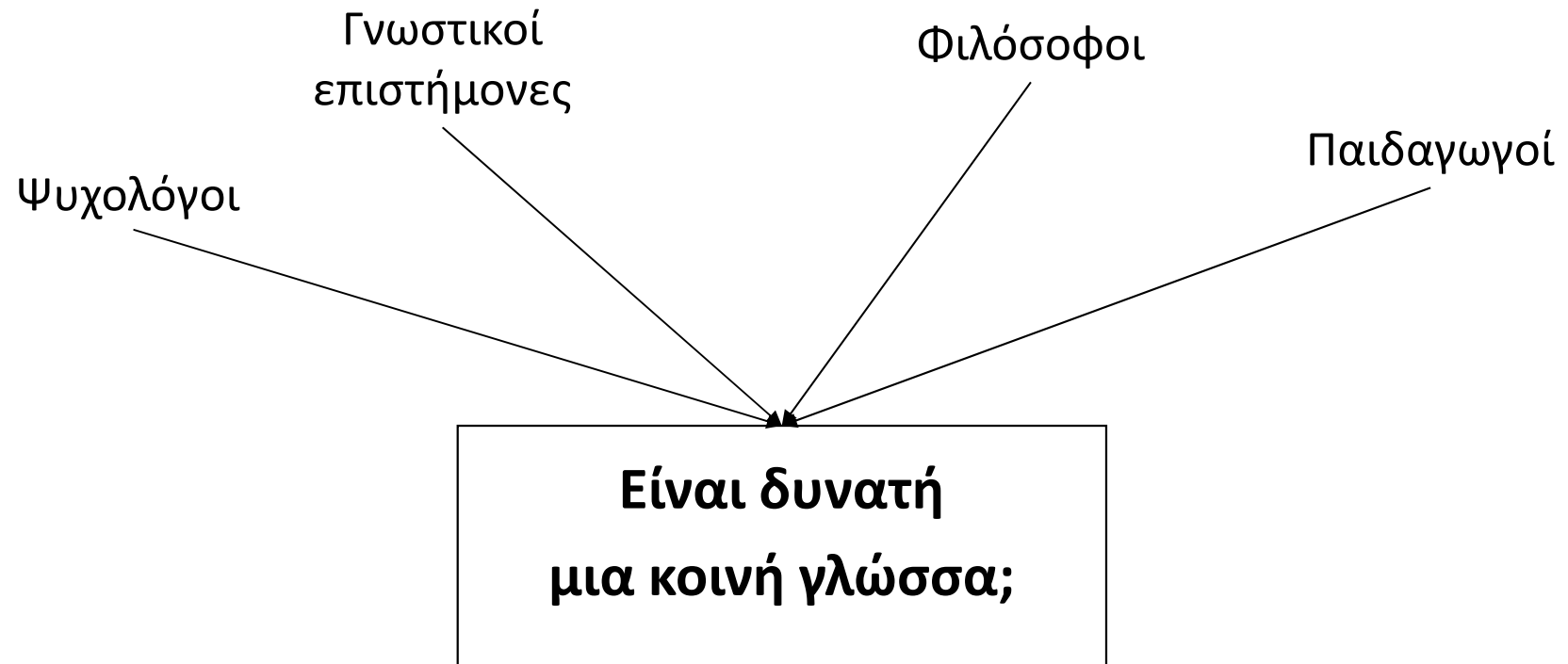
Διαστάσεις των ανώτερων νοητικών λειτουργιών

Κριτική σκέψη

Διατύπωση
κρίσεων

Δημιουργική
σκέψη

Κριτική σκέψη

Κριτική σκέψη

Ορισμοί:

- ✓ Γνωστικές στρατηγικές προσανατολισμένες σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα
- ✓ Λογική και στοχαστική σκέψη πάνω στο *τι να πιστέψουμε και τι να κάνουμε*
- ✓ Λειτουργικό παράδειγμα υψηλών νοητικών εργασιών που μας εγγυάται έγκυρους και αξιόπιστους ελέγχους
- ✓ Ο χρόνος που αναλώνουμε ανάμεσα στο «*βλέπω κάτι*» και στο «*ξέρω τι να κάνω με αυτό*»

Σε τι χρειάζεται μια ταξινόμια;

- Τοποθέτηση εννοιών σε μια σειρά
- Εύκολη μάθηση και ανάκληση
- Κατανόηση δομής
- Θεμέλιο για νέα γνώση

Ταξινόμια κριτικής σκέψης (I)

Στάσεις:

- Αναζητώ αιτίες, πληροφορίες, αξιόπιστες πηγές κ.λπ
- Παίρνω υπόψη το γενικό πλαίσιο
- Κρατώ στη σκέψη μου την ουσία ή τα πιο σχετικά
- Ψάχνω εναλλακτικές λύσεις
- Είμαι «ανοιχτός»
- Αλλάζω στάση όταν υπάρχουν αρκετές αποδείξεις κ.λπ.

Ταξινόμια κριτικής σκέψης (II)

Ικανότητες/ δεξιότητες:

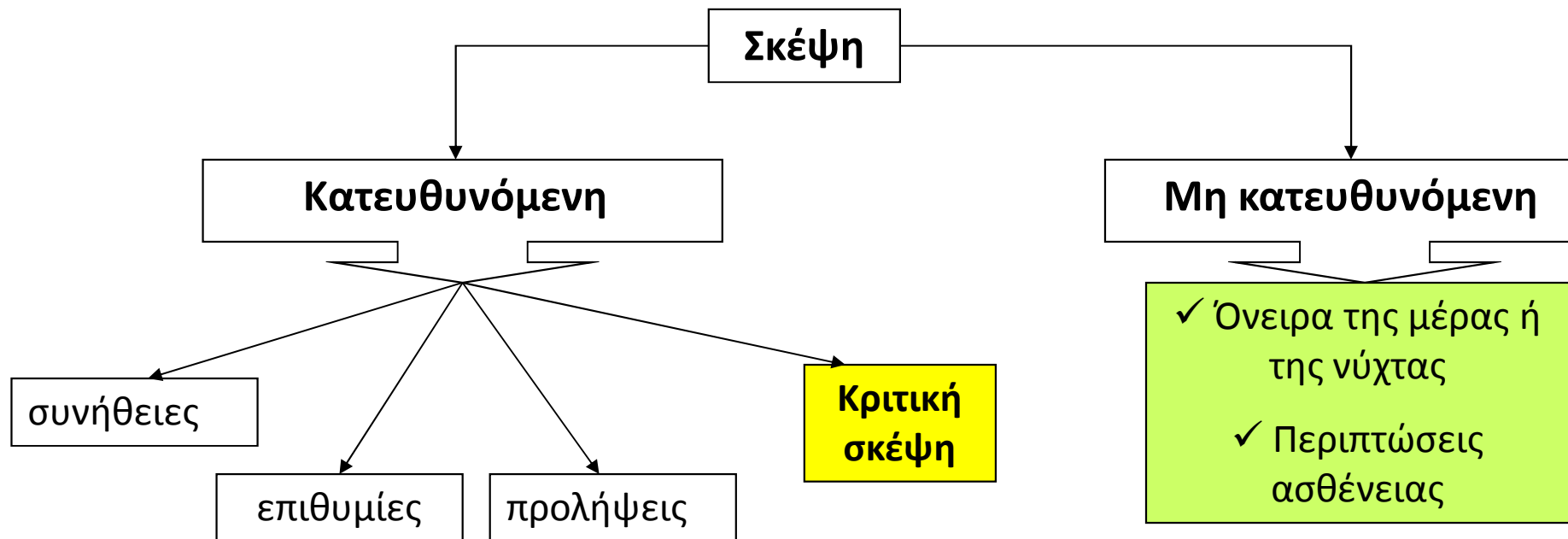
- Αποσαφηνίζω ερωτήματα, αναλύω επιχειρήματα
- Ρωτώ και απαντώ σε διευκρινιστικές ερωτήσεις
- Κρίνω την αξιοπιστία μιας πηγής
- Κάνω παρατηρήσεις και ασκώ κριτική
- Κάνω επαγωγικούς, παραγωγικούς και αναλογικούς συλλογισμούς
- Δίνω ορισμούς σε όρους, βγάζω συμπεράσματα
- Παίρνω αποφάσεις, αλληλεπιδρώ με τους άλλους κ.λπ.

Τα συστατικά στοιχεία της κριτικής σκέψης κατά Sternberg

1. Συστατικά μεταγνώσης (σχεδιασμός, παρακολούθηση και αξιολόγηση μιας διαδικασίας)
2. Συστατικά εκτέλεσης (κωδικοποίηση, συνδυασμός και σύγκριση, απόκριση)
3. Συστατικά προσέγγισης και αξιοποίησης της γνώσης (επιλεκτική κωδικοποίηση, συνδυασμός και σύγκριση)

Κριτική σκέψη κατά Halpern (I)

Το πλαίσιο

Κριτική σκέψη κατά Halpern (II) Δεξιότητες

Υψηλές νοητικές λειτουργίες
(higher order cognitive skills)

Χαρακτηριστικά:

- ✓ Είναι (ανα)στοχαστικές
- ✓ εμπεριέχουν κρίση (judgement), ανάλυση, σύνθεση
- ✓ δεν είναι μηχανιστικές
- ✓ είναι ευαίσθητες στο περιεχόμενο
- ✓ είναι αυτορυθμιζόμενες

Κριτική σκέψη κατά Halpern (III) Δεξιότητες

5 Κατηγορίες:

- ✓ Δεξιότητες λεκτικής αιτιολόγησης
- ✓ Δεξιότητες ανάλυσης επιχειρημάτων
- ✓ Δεξιότητες ελέγχου υποθέσεων
- ✓ Χρήση πιθανοτήτων (αβεβαιότητα)
- ✓ Δεξιότητες λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων

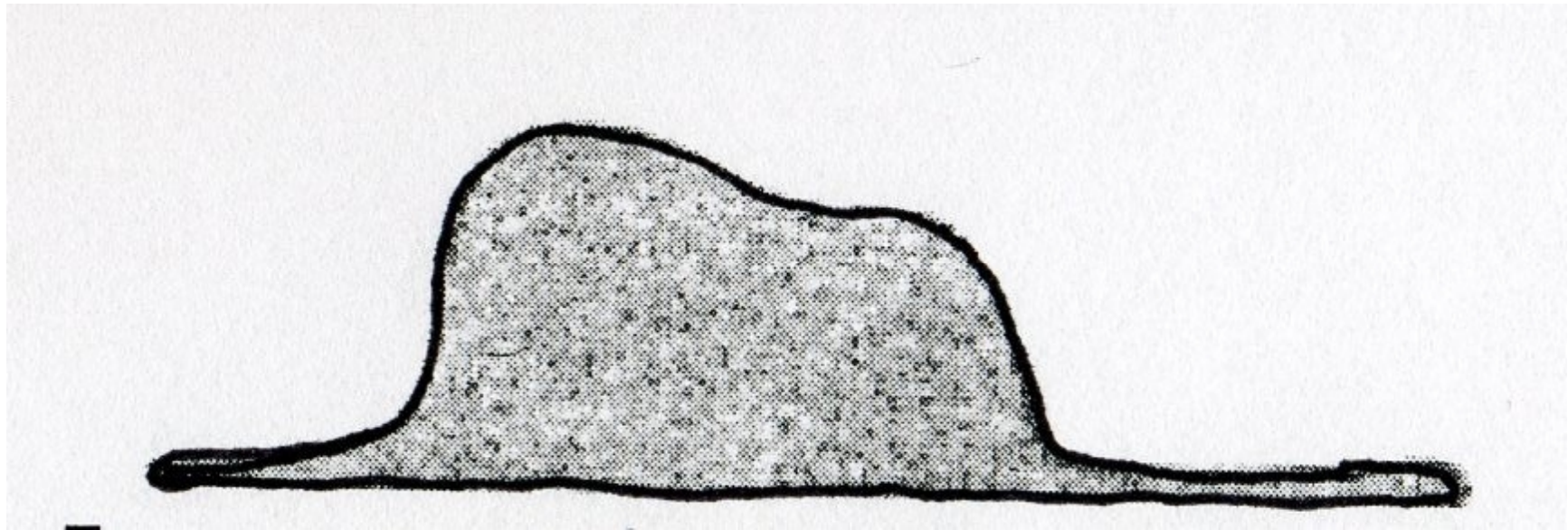
Επιμέρους γνωστικές διαδικασίες στη διάρκεια του μαθήματος

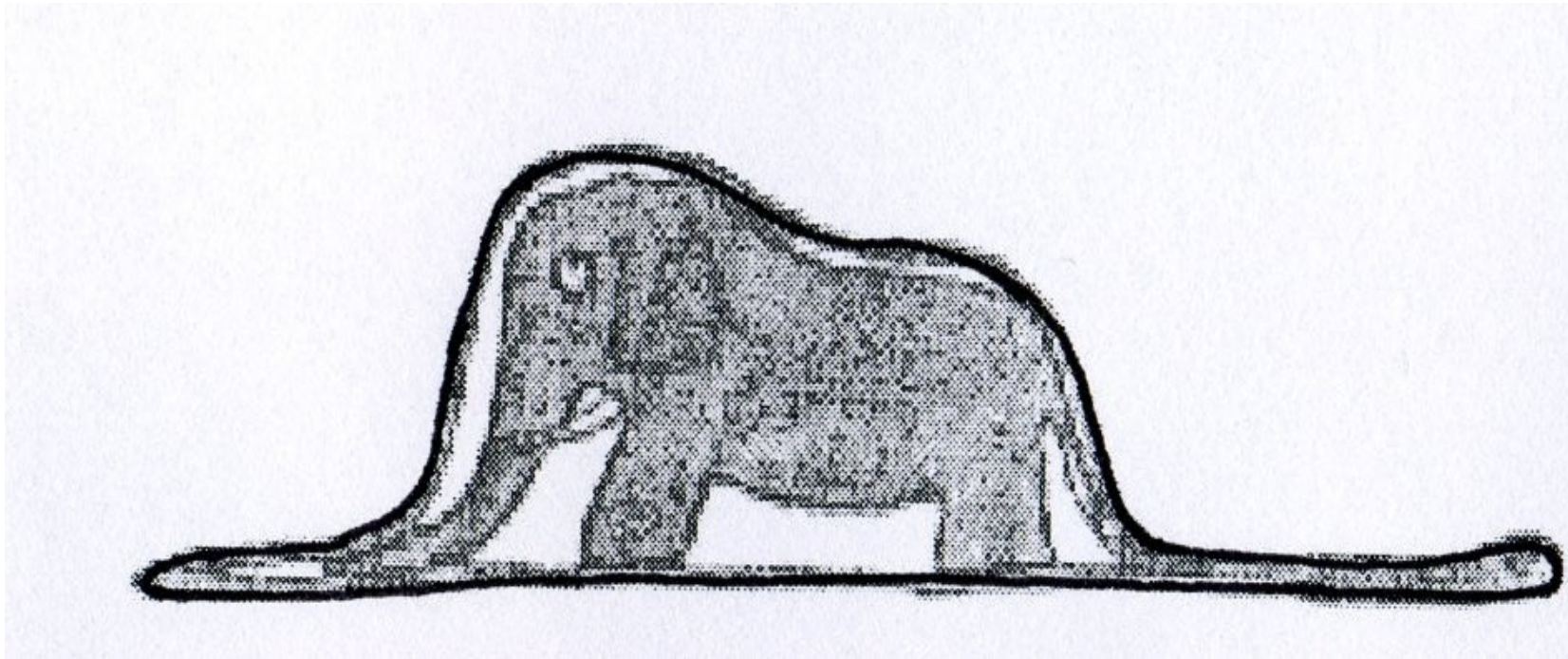
- Εστιασμός
- Συλλογή πληροφοριών
- Απομνημόνευση
- Οργάνωση
- Ανάλυση
- Γενίκευση
- Ενιαιοποίηση (integrating)
- Αξιολόγηση

Δημιουργική σκέψη

Χαρακτηριστικά:

- Η λύση είναι ασυνήθιστη και υψηλής αποτελεσματικότητας
- Γενικεύονται εναλλακτικές λύσεις και αναπροσδιορίζονται προβλήματα και στόχοι
- Προκύπτουν λύσεις καινοτόμες και χρήσιμες

Προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης

- Η διάθεση του υποκειμένου **να χρησιμοποιήσει** τις δεξιότητες
- Η ανάπτυξη μιας διαδικασίας **μεταγνωστικής παρακολούθησης*** από το υποκείμενο
- Η ικανότητα του υποκειμένου να αναγνωρίζει **πότε** μια συγκεκριμένη δεξιότητα **είναι χρήσιμη.**

* **Μεταγνώση:** τι ξέρουμε για το πώς σκεφτόμαστε και θυμόμαστε και για τον τρόπο που χρησιμοποιούμε αυτήν τη γνώση

- Ευκαιρίες ανάπτυξης κριτικής σκέψης στο μάθημα;
- Περιβάλλοντα μάθησης;
- Μορφές διδασκαλίας;